

Maandag 21 februari 1916 – ochtendeditie

Van het westelijke gevechtsterrein.

Berlijn, 20 februari. Officieel: Aan het IJzerkanaal, ten noorden van Ieper, is een Engelse stelling over een frontbreedte van ongeveer 350 meter stormenderhand genomen. Alle pogingen van de vijand om in nachtelijke aanvallen met handgranaten zijn loopgraven te heroveren, zijn verijdeld. Dertig gevangenen zijn in onze handen gebleven.

Berlijn, 20 februari. Officieel: Marinevliegtuigen hebben vandaag het vliegveld en de kampen van Veurne, ten zuidoosten van De Panne, met bommen bestookt. De vliegtuigen zijn onbeschadigd teruggekeerd.

Parijs, 20 februari. Avondcommuniqué: Na een hevige beschieting hebben de Duitsers getracht bij Steenstrate het IJzerkanaal over te steken. Enkele afdelingen hebben onze voorste loopgraven bereikt, waaruit ze onmiddellijk weer verdreven zijn.

Londen, 20 februari. Ten zuidoosten van Boezinge heeft de vijand een onbelangrijke vooruitgeschoven post genomen.

De nijverheid in het bezette gebied van België.

Londen, 20 februari. Het ministerie van buitenlandse zaken maakt de volgende brief openbaar, door minister Grey gericht aan Hymans, de Belgische gezant te Londen.

Mijn waarde minister,

De laatste maanden hebt u meermalen mijn aandacht gevraagd voor de toestand der nijverheid in het door de vijand bezette gebied van België en voor de noodzakelijkheid van invoer van grondstoffen, wil

men deze nijverheid voor ondergang behoeden en algemene werkstaking en nood voorkomen.

Ik sluit hierbij een memorie in, die de juiste toedracht van zaken weergeeft. Ik voeg er aan toe dat de aangelegenheid, die hier wordt behandeld, niets uitstaande heeft met de invoer van levensmiddelen in België door het steuncomité, welks werk door de Engelse regering zal worden vergemakkelijkt zolang en voor zover het wordt verricht onder behoorlijk onzijdig toezicht, volkomen onafhankelijk van Duitse controle en in overeenstemming met de voorwaarden, die in de loop van de tijd door de Engelse regering zijn gesteld.

(was getekend) Grey.

De ingesloten memorie luidt als volgt:

Naar men verneemt, heerst onder de Belgen de stellige mening dat de industriële nood in België uitsluitend moet worden toegeschreven aan de maatregelen der geallieerden tot tegengang van de invoer, en vaak wordt beweerd dat deze maatregelen geen noemenswaarde schade berokkenen aan Duitsland, terwijl ze voor het volk van onze bondgenoot de gevoeligste verliezen tengevolge hebben.

Gelijk reeds bekend is, kan de Engelse regering niet toestemmen, dat de Belgische nijverheid in de tegenwoordige omstandigheden zou kunnen worden gehandhaafd zonder belangrijk voordeel voor de vijand, wat ook het herstel van de Belgische onafhankelijkheid zou vertragen. Doch tevens is de Engelse regering ten volle overtuigd van de noodzakelijkheid om de Belgische bevolking bij te staan, en het is om deze reden, dat zij haar hulp heeft verleend aan het steuncomité in België en de Belgische uitvoerhandel onder zekere voorwaarden heeft toegestaan.

Ook om deze reden is het, dat zij enige maanden geleden heeft besloten zich bereid te verklaren voorstellen nopens de invoer van grondstoffen in België te overwegen door bemiddeling en onder waarborg van het steuncomité. Van de Duitsers werd in verband met dit plan niets anders verlangd dan dat zij de vrije invoer van grondstoffen en de uitvoer van fabricaten uit zodanige grondstoffen door het steuncomité zouden toestaan. Zij hadden alle voorraden van zulke grondstoffen of fabricaten, die nog in het land aanwezig waren, met rust te laten en vrij te stellen van elk verbod of opvoeding, en zij hadden in het algemeen elke fabriek, die op deze wijze door het comité werd bevoorrad, te behandelen alsof zij dezelfde voorrechten en onschendbaarheid genoot als een pakhuis van het comité. Men geloofde dat invoer volgens zodanig stelsel voldoende zou zijn om de werkloosheid te verminderen en de bevolking althans te vrijwaren voor een groot deel van de nood, die aan hun ongelukkige toestand onafscheidelijk verbonden is.

Dit plan is vier maanden geleden door het comité voorgelegd aan de Duitse autoriteiten te Brussel. Sedert zijn inlichtingen ingewonnen naar de vordering, die de onderhandelingen hebben gemaakt, doch zonder gevolg. Tot heden is geen enkel antwoord hoegenaamd van de Duitsers ontvangen.

Er heeft nooit enige twijfel bestaan welke de werkelijke politiek der Duitsers in deze aangelegenheid was, doch thans wordt het duidelijk. Terwijl ze bij elke gelegenheid aan het Belgische volk verkondigen dat de ondergang der Belgische nijverheid uitsluitend is te wijten aan de politiek der bondgenoten, terwijl ze kapitaal slaan uit hun bereidwilligheid om aan Belgische fabrikanten waarborgen te verschaffen dat zij geen grondstoffen zullen opvoeden, die voor hun fabrieken uit den vreemde worden ingevoerd, hebben zij besloten in geen enkele schikking te treden voor een verlichting van de Belgische nijverheid, alvorens zij het laatste ons hebben

weggenomen van de inlandse voorraad grondstoffen of fabricaten, die hun van enig nut kan zijn en alvorens zij er in zijn geslaagd een zo algemene ellende in het land in het leven te roepen, dat zij het vereiste aantal Belgische arbeiders dwingen naar Duitsland te trekken of dienst te nemen in bedrijven in België, die onder hun controle staan, ten behoeve van hun eigen belangen.

Wanneer dit doel is bereikt – voor zover de vaderlandsliefde en de standvastigheid van Belgische fabrikanten en werklieden ooit zullen gedogen dat zulk een doel wordt bereikt -, zullen de Duitsers zich ongetwijfeld bereid verklaren tot het treffen van schikkingen, waardoor het van al zijn hulpmiddelen ten volle beroofde land opnieuw zou worden bevoorrad. Voor dat ogenblik is aangebroken, behoort deze Duitse politiek volledig te worden ontmaskerd. Slechts weinige cijfers zijn voldoende om zulke bekende feiten te bewijzen. In één maand. Van (?) oktober tot 26 november, zijn alleen langs één enkele weg uit België naar Duitsland uitgevoerd: 74.000 ton steenkool, 6100 ton fosfaten, 100 ton lood, 1350 ton erts, 340 ton mijnhout, 1200 ton guano, 1600 ton briketten. In de maand, onmiddellijk daaraan voorafgaande, waren er grote uitvoeren van dezelfde artikelen langs dezelfde weg; o.m. werden toen uitgevoerd 840 ton pyriet, 1600 vaten extract van looistof, 350 ton loodextract, voorts ijzer, lood, rubber en copal.

Het is algemeen bekend dat tenminste de helft der voortbrengselen van de Belgische textielnijverheid is opgevorderd. Onlangs heeft de opperbevelhebber van het vierde leger in België een order uitgevaardigd, waarin onder bedreiging met zware straffen wordt bepaald dat alle voorraden katoen moeten worden aangegeven en waarbij de katoenindustrie voor het vervolg wordt verboden.

Inderdaad kan de algemene politiek der Duitsers niet beter worden getekend, dan door de waarborg, onlangs door hen gegeven aan een

voornaam Belgisch koopman dat zij zekere metalen, als staal en koper, nodig voor het in stand houden van een der hoofdindustrieën van België, zouden vrijlaten, wanneer het bewijs werd geleverd dat de artikelen waren ingevoerd. Men mag hier stellig uit afleiden dat alle Belgische voorraden van deze artikelen zouden worden in beslag genomen.

De belangrijkste materialen in België, als oliën en metalen, worden gecontroleerd door Duitse lichamen in het belang van Duitsland, en men kan ze niet verkrijgen tenzij men zich schikt naar de wensen van de vijand.

Zo is dan de toestand.

De Engelse regering heeft een poging gedaan om verlichting te geven aan de Belgische nijverheid door de invoer van grondstoffen uit den vreemde toe te staan ten spijt van hun overtuiging dat zulk een invoer, zelfs onder de voorgestelde waarborgen, de vijand belangrijk voordeel zou bezorgen.

Uit het hardnekkig stilzwijgen der Duitse autoriteiten moet men opmaken dat zij hun goedkeuring aan het plan, voorgesteld door het steuncomité, hebben onthouden.

Hun vastgestelde politiek om het land te verarmen en de werklieden in hun eigen dienst te drijven, is thans onthuld, en de Engelse regering moet alle verantwoordelijkheid jegens het Belgische volk afwijzen voor het kwaad, dat de vijand niet alleen heeft veroorzaakt, maar dat hij ook weigert weg te nemen.

Burgemeester Max.

Brussel, 20 februari. In de vijandelijke en de onzijdige pers is onlangs het bericht verspreid, dat burgemeester Max van Brussel uit de

hechtenis ontslagen is. Dit bericht is onjuist. Er kan aan toegevoegd worden, dat aan een invrijheidstelling van de Brusselse burgemeester tijdens de oorlog niet te denken valt.

Memoranda (KVdW).

Brussel, 11 februari.

Heviger actie aan het Westersfront. En heropleven der belangstelling. Te meer dat allerlei maatregelen, ook militaire, waar de reden ons natuurlijk niet van geopenbaard wordt, de aandacht weer wakker hebben geschud.

En weer ook doen de wonderbaarste verhalen de ronde; de vreemdste gissingen worden verspreid als meest patente der waarheden; de dolste fantasie wordt geniale krijgskunde; en als ge er niet in gelooft zijt ge een leugenaar.

En aldus leeft Brussel weer wat op; het is een lichte opfleuring na het neerslachtig zonder nieuws zijn der laatste maanden. Nog haalt men wel, uit gewoonte en omdat zulk scepticisme goed staat, de schouders op bij de gewone vraag: "wat nieuws?" Maar onwillekeurig luistert men, niet zonder gretigheid, naar het verhaal dat begint met een twijfelend "il paraît que ...", maar dat weldra een betonmonument van stellingen blijkt; en, of ge wilt of niet, ge laat u verleiden tot het spelletje der kansberekeningen, ge gaat glijden over de hellingen van gewenste mogelijkheden, gijzelf zijt niet ver van bevestigen. Als ge heel erg op uw hoede zijt, vooral niet doorgaan wilt voor lichtgelovig, dan waagt ge als stelling het tegendeel van wat ge meent of wenst; ge wordt bij zulke vijandige houding, ontvangen op meer of minder vriendelijke hoon; het volstaat om u te versterken in de verdediging van waar ge niet eens in gelooft, maar dat ge vanwege uw reputatie van goed ingelicht man nu natuurlijk voorstaat

als een onontkomelijkheid; ge zult altijd toehoorders vinden die bij die overtuiging diepzinnig zullen knikken, juist omdat ge voor knap doorgaat en dat zij niet begrijpen dat ge zulke ongewenste meningen en voorstellingen verdedigen kunt; morgen, wees er gerust van, wordt uw verhaal het tegendogma van wat reeds algemeen geloofd werd en vervangt daarom met succes dat oude geloof; en als men met het nieuws, dat ge zelf uitgevonden hebt, als met de enige waarheid bij u komt, dan blijft u alleen nog het verzinnen van addenda of corrigenda over, wilt ge uw goede roep van ernstig en helderziend, trouwens onbevooroordeeld man (dit laatste vooral is tegenwoordig van het hoogste belang!) niet verliezen ...

- Een vriend van mij, hoogstaand kunstenaar, zegt mij: "Stelt men de vraag: 'wat onderscheidt een artiest van een gewoon mens?', dan luidt het antwoord: 'de macht der verbeelding'. Wij gaan, ook wetenschappelijk, door voor het type van de imagatieve. En nochtans, zie maar wat de oorlog als onbetwistbaar leert dat het de bourgeois is, en liefst de domste, de minst artistiek aangelegde, welke van de gebeurtenissen de vreemdste voorstellingen uitvindt, verspreidt, en vooral zelf gelooft. Wat hem onder de oorlog recht houdt, is misschien in hoofdzaak, dat hij aan verbeelding zo rijk is. Terwijl wij, de artiesten, doorvreten zijn van werkelijkheidszin; onze betekenis groeit naarmate wij de werkelijkheid doorzien en vooruitzien, zoals zij in haar diepste en verschrikkelijkste geheimen is; wij lijden er onder; neen: wij doorlijden ze; zij is het, die ons soms zo ongelukkig maakt. Terwijl de bourgeois in zijn fantasie, zeker veel meer dan in zijn realiteitszin, het voedsel vindt van zijn gezond makende zorgeloosheid" ...

Is mijn vriend te paradoxaal in zijn mening? - Ik stel vast dat Brussel onder een vlaag van optimisme gaat. En dat ik vooralsnog niet goed begrijp waarom ...

12 februari.

De Duitse “Polizeiverwaltung” betreft een herenhuis op de aristocratische Regentlaan, waar het vroeg in de avond reeds verfijnd stil en vroom van stemming is. Zelfs bij het helse der laatste dagen.

Voor dat huis ligt, achter het sierlijk gesmeed hek, een grasperk. Ik kom er voorbij; het is avond; het is weer maar eens een hels weer; ik denk aan dat grasperk natuurlijk niet, dat ik in gewone omstandigheden niet eens zien zou. Maar nu is daar iets dat mijn blikken opeist; ik zie nader toe, bij het weifellicht van een onrustige lantaarn. En merk dat het, eenvoudig, honderd kleine gele krokussen zijn, die daar in het spinaziedonkere wintergras voorjaarlijk aan het ontluiken gaan ...

Ik weet niet of de Polizeiverwaltung bewust is van haar dichterschap.

Ik weet niet of zij die dichterschap wenst. Noch, waarlijk, of zij welvoeglijk is ...

En ik weet ook niet, of ik hierbij ironisch ben, dan wel de Polizei.

14 februari.

Ik moet opkomen tegen de bewering, gevonden in het verslag van de Nieuwe Rotterdamsche Courant over een Hollands boekje (“Vaderlandsliefde en Chauvinisme”, door H.J.B. Westerman Holstijn), als zouden “de internationale stromingen op ieder gebied een zuiver intellectualistisch karakter” dragen, waardoor zij niet bestand waren “tegen de intuïtieve liefde voor vaderland en volk”. Ik wil hier als argument afzien van de grote internationale machten op zedelijk gebied, die onder de oorlog toch waarlijk niet onder hebben gedaan voor vaderlandsliefde: is er tegenwoordig iets smartelijkers,

en dat aldus reeds blijkt geeft van een diepgeworteld leven in de ziel, dan het gevoel van naastenliefde, en in het algemeen van heel het christelijk zedelijk bewustzijn? Hoe dikwijls hebben wij moeten lezen, dat officieren al te vriendschappelijke verhoudingen tussen soldaten van vijandelijke legers tegen te werken hadden, terwijl toch die soldaten zonder morren voor het vaderland hun bloed veil hadden; een voldoende bewijs, zou ik menen, dat de liefde van mens tot mens op zijn minst even sterk is, zelfs op het slagveld, waar de haat alle mogelijke verontschuldiging heeft, als de liefde voor eigen land. Ik laat ook ter zijde de kracht der wetenschappelijke en ook der kunstverstandhouding, die tussen vijandelijke geleerden of artiesten nog nauwelijks door de nationale idee wordt ter zijde gesteld; ik ken voorbeelden, die bewijzen hoe eenheid in de wetenschappelijke en zelfs in de kunstbezorgdheden van beslist meer affectieve aard bleken, dan de patriottische, al wil ik nu juist niet loochenen, dat die bezorgdheden oorspronkelijk intellectueel waren. En het feit alleen, dat in de eerste oorlogsmaanden professoren mekaar vaderlandse manifesten naar het hoofd slingerden, om later te gaan betwijfelen of het nu niet uit en amen ging zijn met internationale betrekkingen tussen geleerden: wijzen zij er niet op, primo dat men zich nu vooral niet inbeelden moest, dat zij voor internationalisten wilden doorgaan - wat aantoonde, dat zij het in hoofdzaak wel waren (de verbluffende bewijzen van hun patriottisme, of beter: de verbluffende wijze waarop zij hun patriottisme meenden te moeten bewijzen, toonden voldoende aan, dat zij het bleven), - en secundo, dat zij zich over de toekomst van de internationale wetenschap, waarbuiten ieders nationale wetenschap niet kan, ten zeerste ongerust maakten - hetgeen weer blijkt geeft van het feit, dat het internationale het in hun hart zeker op het nationale wint? ... Ik zal ook niet stilstaan bij arbeiders- en bij vrouwenbeweging: de eerste angsten voorbij, zijn zij met een nieuwe ijver aan het werk gegaan, die, hoe nationale gezindheid ze soms voorlopig moge verdelen, niettemin en

onvermijdelijk uitloopt op internationale actie, en een actie, die even affectief als intellectueel is (want sedert wanneer heeft de drang naar gelijkheid en vrede opgehouden een affect te zijn?).

Ik zal mij houden bij het Belgische voorbeeld, dat ik meen bij ervaring te kennen; en vraag ik mij dan af: wat, bij ons Belgen, wint het aan intuïtieve kracht, de internationale bestanddelen van ons bewustzijn, dan wel de vaderlandsliefde? En dan is het antwoord van, me dunkt, ieder die oprecht wil zijn, niet betwifelbaar: van beide is ons patriotisme zeker wel het meest intellectuele. Of, om het beter en preciezer te zeggen: onze vaderlandsliefde berust meer op redenering dan, bv., ons zedelijk besef, dan het gevoel, dat wij op het gebied der kunst en der wetenschap zo van vijanden als van bondgenoten onafscheidbaar zijn, dan het bewustzijn, dat nationale vereenzaming ons noodlottig zijn zou. Die toestand van het kleine tweetalige België, dat zich steeds gaarne zo naar oost als naar zuid en west aan het buitenland heeft vergaapt, kan als exceptioneel worden afgewezen. Zal ik hier echter wijzen op de invloed van regionalisme, die in Frankrijk de idee van het grotere vaderland zeker niet bevorderd zal hebben? Moet ik spreken van al wat de drie rijken van Groot-Brittannië scheidt? De kwestie van de bestuurlijke scheiding is niet bij uitstek Belgisch, zou ik menen; ze telt bij ons zeer zeker minder aanhangers dan in landen, waar de vaderlandsliefde van iedereen echter niet blijkt onder te doen voor de Belgische. Want, men mag het niet vergeten: er staan aan het Belgische front overtuigde flaminganten naast kraaiende wallonisanten, die het misschien aan elkaar verwijten, - maar beiden even moedig vechten voor hetzelfde vaderland.

Neen, wat ons tegenwoordig voor ons vaderland doet opkomen, het kan zeker wel een intuïtie zijn: het is dan echter de intuïtie van een noodzakelijkheid. En niets van ruimere, bredere betekenis. De geleerde, die een manifest ondertekent, dat snoeverig de geleerden

van het vijandelijke land verguist en die bij hoog en laag zwerft, dat hij nooit met hen meer samenwerken zal; de socialist, die zich ter verdediging van het vaderland als vrijwillig aanmeldt; de geëmancipeerde feministe, die koortsig aan het kousen breien gaat; de pater, die zich aan het contemplatieve leven ontrukkt om zo praktisch mogelijk, desnoods met het geweer in de hand, zijn vaderland te gaan dienen: zij hebben niet verzaakt aan de bij uitstek internationale wetenschap, waarvan ze voor niets ter wereld zouden willen dat zij een stap achteruit deed; zij hebben hun internationaal geloof in de overwinning van het proletariaat niet opgegeven; meer dan ooit staat in haar de overtuiging overeind, dat de vrouwen van alle landen samen voor hun ontvoogding moeten vechten; meer dan ooit leeft in hen het gevoel, dat zij geen ander vaderland dan de hemel hebben. En waarom zouden zij trouwens? Voor het toeval van een oorlog? Maar wanneer heeft ooit één oorlog te beslissen gekregen, of ja dan neen aan wetenschap en kunst nog mocht worden gedaan; of voor het welzijn van het mensdom naar dit of geen ideaal mocht gestreden; of het gevoel van recht of plicht moest zwijgen; of de zucht naar eeuwige zaligheid diende onderdrukt?

Dat echter en man der wetenschap, en socialist, en feministe, en monnik de beoefening van hun levensdoel, zij het dan ook met geestdrift, ter zijde hebben gesteld: het is dat een noodzakelijkheid er hen toe dwong; iets, dat hun affectief veel minder was dan datgene, wat de grondslag was van hun moreel als intellectueel bestaan (want hoe ze te scheiden?), maar tevens nodig was om - wie weet? - te beschermen wat zij zelf gewonnen hadden op de weg van hun streven; om te bewaren wat hun de nodige rust, of het beste arbeidsterrein, of het veiligste verblijf verzekerde; om te beletten, dat de orde in den lande gestoord werd, zo dit nog te doen was, en ze te herstellen waar dit nodig bleek.

Dat dit zonder veel redenering, haast instinctmatig, en zo ge wilt bij intuïtie gebeurt, ik geef het toe; - zoals wij dan bij intuïtie trachten naar het herstellen van de harmonie, waar wij deze gestoord zien: meer een voldoen aan een zintuiglijke behoefte dan een affect, zoals daar zijn: naastenliefde, zucht naar schoonheid en kennis, rechtsgevoel, geloof.

Doe ik hierbij de vaderlandsliefde te kort? Ik geloof het niet. Want wat is in de grond het vaderland? Het is het land, waar men aan gewoonten en belangen het meeste heeft, en waar tussen u en de andere inwoners de meeste eenheid in gewoonten en belangen heerst. En aldus kan ik, als Vlaming, België heel goed als mijn vaderland voelen, eerst omdat de schoonheid ervan mij het meest vertrouwd is, omdat de wezens waar ik van hou er mij omgeven, omdat ik er mijn arbeidsveld heb: subjectieve redenen, die aangevuld worden door altruïstische, zonder dewelke zij onvoldoende zouden zijn, zoals: een eenheid van taal en ras met mijn broeders de Vlamingen, maar tevens eenheid van economische belangen met de Walen, onder welker gebrek de Vlamingen lijden zouden, en die trouwens bevestigd zijn door eeuwen geschiedenis. Men ziet het: een complex, dat zo uit intellectuele als affectieve elementen bestaat; dat ik tot mijn eigen profijt als in het voordeel van mijn landgenoten naar mijn persoonlijke krachten moet helpen verbeteren; dat ik dan ook verdedig, zodra het bedreigd is, evengoed als ik privaat eigendom verdedigen zou. Maar waar ik de gevoelens, die mij aan mijn vijand zoals aan al mijn medemensen verbinden, noch wat mij meer persoonlijk tot een van mijn vijanden aantrekt, tot zwijgen breng, zolang hij er mij door zijn gedrag niet toe dwingt, - in welk laatste geval het principe nog niets van zijn waarde verliest.

Men verwijt mij misschien, dat ik wel heel vrijgevig ben: ik ontken het opzet niet, noch dat ik hier de eigen gevoelens voor algemene doe zwijgen.

Terecht echter, meen ik. Want mijn innige overtuiging is, dat, zo na de oorlog de economische betrekkingen tussen de volkeren gewijzigd zullen zijn, dit niet het geval zal zijn met de louter affectieve, en dus ook met de intellectuele (die ze onvermijdelijk volgen). En ik geloof niet, dat ik mij vergis; ... wat trouwens jammer zou zijn voor het mensdom ...

Maandag 21 februari 1916 – avondeditie

Geïnterneerden.

Te Hengelo zullen een zeventig Belgische geïnterneerden werkzaam worden gesteld op de metaalfabrieken.

De correspondentie tussen Grey en Hymans.

Londen, 21 februari. De Daily News verklaart in een hoofdartikel over de tussen Grey en Hymans gewisselde stukken, dat men niet kan zeggen, dat de Engelse regering niet tot de uiterste grens van tegemoetkoming in deze zaak is gegaan. Zij bood aan de vrije invoer van grondstoffen in België en de uitvoer van de daaruit vervaardigde fabricaten uit België door bemiddeling van het steuncomité toe te staan en verlangde alleen van de Duitsers de eenvoudige belofte om de reeds in het land aanwezige voorraden te eerbiedigen. Op dit voorstel, dat ongetwijfeld een meer of minder ernstige breuk in de Engelse blokkade bracht, heeft de Duitse regering geen antwoord gezonden. Aan de andere kant zijn de Duitsers ermee voortgegaan, het land stelselmatig van de aanwezige voorraden te ontbloten en hebben daarbij naarstig getracht om de blaam voor de ellende die er het gevolg van was, op de geallieerden te werpen.

De aardappelkwestie in België.

Bladen, verschijnend in het door de Duitsers bezette gebied van België, bevatten de volgende mededeling van de Duitse overheid:

Onder de grotere bevolkingskringen schijnt er twijfel te bestaan omtrent de werking van het bureel voor aardappelverzorging. Het is derhalve van belang het volgende mede te delen met betrekking tot de jongste bepalingen aangaande de aardappelverzorging.

De verzorging der burgerbevolking met aardappelen behoort tot de plichten der gemeentebesturen. Alleen wanneer de benodigde hoeveelheden door de gemeentebesturen binnen hun gebied niet kunnen gedekt worden zonder tussenkomst van het bureel van aardappelverzorging, vragen de gemeentebesturen deze tussenkomst aan, waarop genoemd bureel tracht zich, de als ontbrekend opgegeven hoeveelheden in gemeenten, die over een grotere aardappelvoorraad beschikken, te verschaffen. Het bureel voor aardappelverzorging treedt dus uitsluitend op als tussenpersoon van gemeente tot gemeente, en het staat noch met de verbruiker, noch met de producent in rechtreeks verkeer. Onder deze omstandigheden is het dus nutteloos dat verbruikers van aardappelen zich voor het dekken van hun behoeften tot het bureel van aardappelverzorging wenden, daar hetzelfde over geen eigen aardappelstocks beschikt en de belanghebbenden alleen naar de bevoegde burgemeesters kan verwijzen.

Daar de nieuwe regeling eerst sedert 1 februari van kracht geworden is, zullen zich waarschijnlijk gedurende enige tijd nog zekere moeilijkheden voordoen in de aardappelverzorging, in het bijzonder ook daardoor, dat de gemeentebesturen nog geen tijd of gelegenheid gehad hebben, in toepassing van de nieuwe bepalingen, de nodige stocks in te slaan. Met een weinig geduld en met voldoende goede wil vanwege de aardappelproducenten zal men er hopelijk in gelukken deze moeilijkheden uit de weg te ruimen. De

onmiddellijk beschikbare aardappelvoorraden zijn ongetwijfeld zeer gering. Het is derhalve van algemeen belang dat de aardappelconsumptie in de allereerste tijd tot het hoogst noodzakelijke beperkt wordt. Men name de welhebbende klassen der bevolking, die bij machte zijn de aardappelen door andere, minder schaarse voedingsmiddelen te vervangen, zouden in het belang der bijna uitsluitend daarop aangewezen armere klassen, voorlopig afstand moeten doen van het gebruik van aardappelen.

Hetzelfde geldt voor de hoofdzakelijk door welhebbende kringen bezochte spijshuizen, waar de aardappelconsumptie zonder bezwaar aanmerkelijk kan beperkt worden.

Bij deze gelegenheid wordt het in herinnering gebracht, dat het voederen van aardappelen aan honden, ezels enz. onder het onlangs uitgevaardigde voederverbod valt, daar dit laatste op alle diersoorten betrekking heeft en alleen uitzondering maakt voor de varkens, aan welke dagelijks 3 kilo aardappelen mogen gegeven worden, met dien verstande, daartoe aardappelen te gebruiken die niet geschikt zijn voor de menselijke voeding.”